

2023-01-26

Havs- och vattenmyndigheten
Handläggare Sofia Brockmark och Jens
Persson
Fiskeregleringsenheten
havochvatten@havochvatten.se

Ert dnr: 00118-2023
Vårt dnr: SU-484-0003-23

Stockholms universitets Östersjöcentrum svar på Havs- och vattenmyndighetens remiss gällande ändrade regler för fiske av ål i havet 2023/2024

Sammanfattning

- Havs- och vattenmyndigheten, HaV:s, tillämpning av ministerrådets beslut att förlägga den utökade förbudsperioden till januari-mars innebär att den utökade skyddsåtgärden blir verkningslös.
- Vi finner HaV:s agerande som anmärkningsvärt ur artbevarandesynpunkt och att det innebär ett åsidosättande av förvaltningsmyndighetens mandat att verka för ett hållbart nyttjande av förnybara resurser.
- Östersjöcentrum (ÖC) håller med om att återställa konnektiviteten, kvantiteten och kvaliteten på ålens livsmiljöer i viktiga vattenområden är väsentligt på längre sikt, men detta bör inte ställas mot det momentant oundgängliga bevarandet av levande ålar med förmåga att återvandra för lek i Sargassohavet.
- ÖC föreslår ett nationellt förbud för fiske av all ål, men om det enbart ska vara en utökad förbudsperiod bör den ligga under perioden juli-december.

Bakgrund

Index på rekryteringen av glasål och gulål, vilka är de säkraste måtten på ålbeståndets utveckling, visar på en stark minskning sedan 1981. Angivna indexvärden korresponderar mot procentvärdet av det geometriska medelvärdet för rekryteringen i procent för perioden 1960–1979. Rekryteringen av glasål till Nordsjöområdet, dit de svenska kustvattnen räknas, var 0,6% för 2021 och 0,9% för 2020. ”Annorstädes” i Europa är motsvarande 5,4% för 2021 och 7,1% för 2020 enligt ICES. De uppgifter Havs- och vattenmyndigheten (HaV) lämnar i sin

Stockholms universitets Östersjöcentrum

Bilaga 1 till föreliggande remiss ”Konsekvensutredning gällande ändrade regler för fiske efter ål i havet”, anger oriktigt att ålbeståndet minskat med endast 90–95 %.

Situationen för den europeiska ålen (*Anguilla anguilla*) är med andra ord betydligt mer allvarlig än vad förvaltningsmyndigheten vill göra gällande. När beståndet nått så låg täthet som nu är fallet inom hela dess utbredningsområde, kan effekter på dess kapacitet att återhämta sig bli betydligt försvagande. Det innebär att så kallade Allee-effekter redan kan ha uppstått så att en fortsatt minskning av lekbeståndet påverkar rekryteringen mer än tidigare genom att icke-linjära relationer uppträder mellan lekbiomassa och rekrytering.

HaV anser emellertid att redan genomförda åtgärder för svensk del är tillräckliga. I Bilaga 1 uppges att ”Hänsyn har även tagits till åtgärdens förväntade effekt på det europeiska ålbeståndet, effekten av de omfattande åtgärder som hittills genomförts inom ramen för Rådets förordning (EG) nr 1100/2007 av den 18 september 2007 om åtgärder för återhämtning av beståndet av europeisk ål för den nationella ålförvaltningsplanen för att reducera det nationella fiskets påverkan samt effekter av införande av tidigare förbudsperioder.”

Det är riktigt att det stopp för ålfiske som införts vid västkusten har haft positiv effekt på så sätt att förekomsten av större (dvs äldre) gulål har ökat efter 2012. Det är naturligtvis uppmuntrande att ett minskat fiske faktiskt har mätbar effekt och visar på att fisket i havet påverkar beståndets storlek. Men med tanke på beståndets prekära situation har Sverige ett särskilt ansvar för de delar av ålbeståndet som också växer upp längs den svenska syd- och ostkusten, vilket innebär att fortsatta åtgärder krävs.

Det kan också påpekas att de mått på minskade landningar av ål som HaV redovisar för det svenska fisket i havet från Öresund och ostkusten i Tabell 1, även kan bero på minskad förekomst av utvandrande blankål och uppväxande gulål och inte enbart på minskat fiske. Den klara trenden till minskad fångst per ansträngning som här redovisas, styrker ett sådant antagande.

Den ål som fångas i havet kan också antas vara den för beståndet viktigaste delen av den ål som vistas i svenska vatten, eftersom den härrör mestadels från naturligt inkommande ål med obrutna migrationer. I hur hög grad utsatt eller translokerad vild ål från Frankrike och England, dels har förmåga att hitta till Sargassohavet, dels har tillräckliga fettreserver för att kunna vandra och reproducera sig i Sargassohavet, är omtvistat. Det står dock klart att denna förmåga är lägre för utsatt ål än för den naturligt invandrade. Det är med andra ord högst väsentligt att det svenska uttaget av ål som står i begrepp att reproducera sig upphör helt.

Det behöver understrykas att det svenska förvaltningsbeslutet rörande hur en utökad stängningsperiod för ålfisket avses införas, enligt ministerrådet, ska vara förenlig med de bevarandemål som anges i EU:s ålförordning med tillhörande nationella förvaltningsplaner. Ett utökat skydd behöver således resultera i bättre bevarandestatus genom att verksamt minska dödligheten för de förekomster av ål som naturligt förekommer i varje lands vattenområden.

Ministerrådets förslag om ålfiskestopp

EU:s ministerråd har beslutat att förbudsperioderna mot att fiska ål i medlemsländerna ska förlängas från tre månader, som varit gällande de senaste åren, till sex månader. I HaVs konsekvensanalys i Bilaga 1 uppges följande: ”Enligt det nuvarande förslaget till EU-bestämmelser för 2023/2024 ska det vara förbjudet att bedriva fiske av ål under en eller flera perioder om totalt minst sex månader. I Östersjön får förbudet införas som en sammanhängande period på sex månader mellan den 1 mars 2023 och den 31 mars 2024, eller som flera förbudsperioder som totalt motsvarar sex månader. Om flera förbudsperioder införs ska fiske av ål vara förbjudet mellan den 1 oktober och den 31 december 2023 samt under ytterligare tre valbara månader som måste införas mellan den 1 mars och den 31 augusti 2023. Vid val av period ska medlemsländerna beakta ålens tidsmässiga migrationsmönster för respektive livsstadier inom det berörda medlemslandet.”

HaV föreslår nu att det svenska stoppet förläggs till perioden oktober-mars 2023, det vill säga den period som gällde under 2022 med förlängning från 1 januari till 31 mars 2024.

Det är väl känt, och även redovisat i Tabell 1 (Bilaga 1), att inget fiske pågår vid syd- och ostkusten under den förlängning som föreslås mellan januari och mars. **Åtgärden är med andra ord verkningslös och är även menad att vara så.**

Förslaget om förlängt ålfiskestopp under en period då både gulål och blankål befinner sig i vila och inte är fångbar går naturligtvis emot EU-beslutets intentioner och uttryckliga mening att förbudsperioden måste ligga under den tid då ålen vandrar (se ovan). Vi finner HaV:s agerande som anmärkningsvärt ur artbevarandesynpunkt och därtill som ett åsidosättande av förvaltningsmyndighetens mandat. **HaV:s uppdrag är att verkställa det regelverk som EU beslutat om, men här tycks man i stället uttrycka den svenska regeringens uppfattning i ärendet.**

Kommentar till vattenkraftens påverkan

HaV påpekar att ”Mot bakgrund av senaste utvärderingen av den nationella ålförvaltningsplanen anser myndigheten att det är av stor betydelse att åtgärdstakten för icke-fiskerirelaterade åtgärder och som syftar till att återskapa beståndet av ål behöver öka. Detta bl.a. genom att minska den turbinrelaterade dödligheten och återställa konnektiviteten, kvantiteten och kvaliteten på ålens livsmiljöer i viktiga vattenområden.”

Östersjöcentrum (ÖC) håller med om att återställa konnektiviteten, kvantiteten och kvaliteten på ålens livsmiljöer i viktiga vattenområden är väsentligt på längre sikt, men det bör inte ställas mot den levande länken under 40 miljoner års tid; nämligen levande ålar med förmåga att återvandra för lek i Sargassohavet. ÖC invänder dessutom mot påståendet att turbinrelaterad dödlighet har något med artbevarandet att skaffa, emedan den ål som dör i turbiner gör det till helt övervägande del av en enda anledning: att den satts ut ovanför ett eller flera vattenkraftverk för att öka fiskets avkastning.

Vänligen

Tina Elfving
Föreståndare

Henrik Svedäng
docent, marin ekologi

Charles Berkow
omvärldsanalytiker